СІМЕЙНІ СПОРИ ТА МЕДІАЦІЯ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ІНТЕГРАЦІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПОЗАСУДОВІ ПРОЦЕДУРИ

БОНДАРЕНКО Ольга Олегівна - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного, трудового права та права соціального забезпечення Донецького державного університету внутрішніх справ

https://orcid.org/0000-0002-3361-2121

ПАНФІЛОВА-ТУРЧІНА Алла Василівна - старший викладач кафедри цивільного, трудового права та права соціального забезпечення Донецького державного університету внутрішніх справ

ДРАНА Дар'я Станіславівна - викладач кафедри цивільного, трудового права та права соціального забезпечення Донецького державного університету внутрішніх справ

DOI: https://doi.org/10.71404/EP.2025.2.70

Досліджено роль медіації у врегулюванні сімейних спорів в Україні та визначено специфіку таких конфліктів. Проаналізовано значення адвокатів у медіативних процедурах, а також правові, соціальні та психологічні аспекти застосування медіації. Показано, що інтеграція адвокатської діяльності у позасудові процедури сприяє ефективному досягненню взаємоприйнятних рішень, зменшенню навантаження на суди та підвищенню якості правничої допомоги. Дослідження підкреслює необхідність розвитку спеціалізованих методик для адвокатів і адаптації міжнародного досвіду до українських умов.

Ключові слова: медіація, сімейне право, сімейні правовідносини, адвокатська діяльність, альтернативні способи вирішення спорів.

Постановка проблеми

Медіація в останні роки стає одним із найефективніших альтернативних способів вирішення спорів у розвинених країнах, тоді як в Україні цей інститут лише починає активно розвиватися. Практика показує, що медіація забезпечує економію часу та ресурсів, сприяє досягненню взаємоприйнятних домовленостей і дозволяє вирішувати конфлікти значно швидше, ніж традиційне судочинство. Особливо важливим є застосування медіації у сімейних спорах, які характеризуються високим рівнем емоційного напруження, особистісною заангажованістю сторін та необхідністю врахування інтересів дітей, що не завжди можливо при стандартному судовому розгляді.

Одночасно значне навантаження на суди та тривалі строки розгляду справ підкреслюють нагальну потребу у впровадженні альтернативних механізмів врегулювання конфліктів, здатних поєднувати правові стандарти з психологічною чутливістю та гнучким підходом. У цьому контексті особливу значущість має дослідження ролі адвокатів у популяризації та впровадженні сімейної медіації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження історичних та сучасних практик медіації свідчать про її ефективність як механізму врегулювання конфліктів у різних сферах. Так, Gagos T. аналізував позасудові способи розв'язання спорів у Єгипті VI ст. н.е., демонструючи роль домовленостей сторін у забезпеченні виконання правових зобов'язань, проте не враховував сучасних інституційних моделей медіації.

Moore Ch. W. досліджував розвиток медіації у США, наголошуючи на структурованості процедури та ролі нейтрального посередника, однак його роботи не охоплювали специфіку сімейних спорів та психологічні аспекти конфліктів.

Водночас українські науковці приділяють увагу інтеграції медіації у професійну правничу практику та вирішенню сімейних конфліктів. Графський В. підкреслює значення адвокатів у медіативних процедурах, зазначаючи, що поєднання правових знань і переговорних навичок сприяє виробленню взаємоприйнятних рішень. Натомість Маліннікова Д.К. досліджує сімейну медіацію в умовах воєнного стану, враховуючи емоційні, психологічні та соціальні фактори, а також інтереси дітей, що підтверджує необхідність комплексного підходу до врегулювання спорів. Таким чином, попередні дослідження створили наукову основу для аналізу інтеграції адвокатської діяльності у медіаційні процедури та оцінки ефективності застосування медіації у сімейних спорах.

Метою дослідження є вивчення ролі медіації у врегулюванні сімейних спорів в Україні, визначення специфіки та особливостей таких конфліктів, окреслення значення адвокатів у процесі медіативного врегулювання, а також аналіз правових, соціальних та психологічних аспектів застосування медіації як ефективного механізму розвантаження судової системи та забезпечення сталих і взаємоприйнятних рішень.

Виклад основного матеріалу

Проблема виникнення конфліктів і потреби в їх врегулюванні була притаманна різним правовим культурам світу незалежно від історичної епохи. Саме тому альтернативні способи вирішення спорів застосовувалися ще задовго до формування сучасних судових систем. Зокрема, в Єгипті вже у VI ст. н.е. значна частина конфліктів розв'язувалася шляхом досягнення домовленостей між сторонами без звернення до судових інституцій. У разі досягнення згоди відповідні угоди фіксувалися на папірусах, що дозволило зберегти велику кількість документальних джерел до наших днів. Аналіз таких матеріалів свідчить, що сторони, які досягали консенсусу, брали на себе зобов'язання виконувати умови домовленості та офіційно відмовлялися від судового розгляду спору. Гарантією належного виконання угоди зазвичай виступало встановлення значної грошової санкції у разі порушення її умов [1, с. 31].

Історичний досвід позасудового врегулювання конфліктів став основою для формування сучасних альтернативних процедур, серед яких ключове місце посідає медіація. У сучасному розумінні її інституційний розвиток відбувся у Сполучених Штатах Америки, передусім у межах трудових правовідносин. Так, у 1947 році при Трудовому департаменті США було засновано Федеральну службу медіації та примирення, діяльність якої була спрямована на сприяння досягненню компромісу між працівниками та роботодавцями. Запровадження таких механізмів відповідало нагальній потребі мінімізувати негативні соціально-економічні наслідки трудових конфліктів, зокрема страйків, а також забезпечити стабільність і безперервність виробничих процесів шляхом консенсусного врегулювання спорів [2, с. 23, 25].

Подальший розвиток медіації у США продемонстрував її ефективність не лише у трудовій сфері, а й у ширшому контексті цивільних правовідносин, що зумовило її поступову інституціоналізацію в судовій системі. Так, на сьогодні фактично кожен суд штату та федерального рівня в Нью-Йорку вимагає застосування процедур медіації у цивільних справах, що є лише одним із прикладів загальносвітового тренду. За окремими оцінками, менш ніж 1% цивільних спорів нині доходять до повноцінного судового розгляду, оскільки учасники спорів, корпоративні юристи, суди та судді надають перевагу медіації й іншим формам альтернативного вирішення спорів [3].

Описані тенденції мають безпосереднє значення для українського правопорядку. Зокрема, адвокат Графський В. звертає увагу на те, що роль медіації в Україні у найближчі роки лише посилюватиметься. Післявоєнна відбудова держави неминуче призведе до істотного зростання кількості

спорів у сферах будівництва, господарської діяльності, трудових та корпоративних відносин, що створить надмірне навантаження на судову систему. За таких умов медіація поступово перестає бути виключно альтернативним інструментом врегулювання спорів і трансформується на об'єктивно необхідний механізм забезпечення ефективного доступу до правосуддя [3].

Вказана позиція підтверджується й офіційними статистичними даними щодо функціонування судової системи. Так, у 2023 році місцевими загальними судами було розглянуто понад 1 млн справ і матеріалів у порядку цивільного судочинства, що свідчить про суттєве процесуальне навантаження. При цьому частка справ, фактично розглянутих судами, зменшилася порівняно з 2022 роком і становила 94,8 % від кількості тих, що надійшли, що перебуває на межі критичного показника ефективності. Така динаміка вказує на наявність системних труднощів із забезпеченням своєчасного розгляду цивільних справ [4].

Більш детальний аналіз структури цивільних справ позовного провадження дозволяє конкретизувати характер зазначеного навантаження. У 2023 році домінуючою категорією стали спори, що виникають із сімейних правовідносин, - 172,7 тис. справ, що становить 38,5 % від загальної кількості розглянутих цивільних справ позовного провадження. Таким чином, саме сімейні спори випередили за обсягом справи, пов'язані з правочинами та спадковими правовідносинами, що підкреслює їх особливе значення у структурі цивільного судочинства.

Водночас аналіз строків розгляду цивільних справ свідчить, що значна кількість проваджень триває понад розумні строки: понад 54 тис. справ розглядалися від одного до трьох років, а понад 8 тис. - більше трьох років. З огляду на те, що сімейні спори часто пов'язані з питаннями виховання дітей, аліментними зобов'язаннями та поділом майна, така тривалість розгляду негативно впливає на реалізацію прав та інтересів сторін, передусім дітей[4].

За наведених обставин актуальність медіації в Україні набуває особливого значення та демонструє сталу тенденцію до зростання. Передусім це стосується сфери сімейних правовідносин, яка, як свідчать статистичні дані, посідає домінуюче місце у структурі цивільних справ, що розглядаються місцевими судами. Застосування медіації у таких категоріях спорів дозволяє не лише зменшити процесуальне навантаження на судову систему, а й забезпечити більш оперативне, гнучке та орієнтоване на інтереси сторін вирішення спору.

Враховуючи міжнародний досвід, слід зазначити, що ключову роль у поширенні практики медіації зазвичай відіграють представники юридичної професії, насамперед адвокати. Саме вони вступають у взаємодію з клієнтом ще на досудовій стадії врегулювання спору та мають можливість не лише оцінити перспективи судового розгляду, а й запропонувати альтернативні, менш формалізовані та більш ефективні способи вирішення конфлікту, зокрема шляхом застосування процедури медіації.

У цьому контексті доцільним є запозичення відповідного міжнародного досвіду й для України. Активніше залучення адвокатів до застосування та популяризації медіації сприятиме не лише розвантаженню судової системи, а й підвищенню ефективності професійної правничої допомоги загалом. Опанування адвокатами медіативних навичок та інтеграція медіації у їхню професійну діяльність дозволяє розширити інструментарій захисту прав та інтересів клієнтів.

Крім того, поширення медіації за активної участі адвокатів створює для них додаткові професійні переваги, зокрема можливість диверсифікації правничих послуг, підвищення рівня довіри клієнтів та формування довгострокових відносин, заснованих на досягненні взаємоприйнятних рішень, а не виключно на змагальній моделі судового процесу.

Зазначені підходи знаходять своє нормативне підтвердження у чинному законодавстві України. Так, стаття 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає перелік видів діяльності, несумісних з адвокатською діяльністю, серед яких зазначено, зокрема, перебування на державній службі, здійснення нотаріальної діяльності чи проходження військової служби,

водночас медіація у цьому переліку відсутня. Крім того, положення статті 21 цього Закону передбачають право адвоката виконувати інші професійні обов'язки, якщо вони встановлені законом або договором [5]. Тож вітчизняне законодавство не містить прямої законодавчої заборони щодо поєднання адвокатської діяльності із здійсненням медіації, що відповідно створює правові передумови для активного залучення адвокатів до медіативних процедур.

Український центр медіації та переговорів слушно відмічає, що навчання адвокатів медіації істотно впливає на якість їхньої професійної діяльності та підхід до врегулювання спорів. Оволодіння медіаційними навичками дає змогу адвокату глибше усвідомлювати природу конфлікту, відрізняти правову позицію сторін від їхніх реальних інтересів і потреб, а також більш зважено працювати з емоційною складовою спору. Це має особливе значення у сімейних спорах, де конфлікт часто виходить за межі суто правових питань, а формальне застосування норм законодавства без урахування психологічних чинників не забезпечує сталого та прийнятного для сторін результату [6].

Практичну доцільність такого поєднання підтверджують і висновки фахових інституцій. Так, Український центр медіації та переговорів обґрунтовано зазначає, що навчання адвокатів медіації позитивно впливає на якість їхньої професійної діяльності та трансформує підходи до врегулювання спорів. Оволодіння медіативними навичками дає можливість адвокату глибше усвідомлювати природу конфлікту, розмежовувати формальну правову позицію сторін і їхні реальні інтереси та потреби, а також більш зважено працювати з емоційною складовою спору. Особливого значення це набуває у сфері сімейних правовідносин, де конфлікт часто виходить за межі суто юридичних питань, а формальне застосування норм права без урахування психологічних чинників не завжди забезпечує стале й прийнятне для сторін вирішення спору.

Водночас медіаційна підготовка має практичну цінність для адвоката незалежно від того, чи бере він безпосередню участь у процедурі медіації, чи здійснює традиційне юридичне представництво інтересів клієнта. Адвокат, який володіє базовими інструментами медіатора, здатний ефективніше готувати клієнта до переговорного процесу, прогнозувати можливі сценарії розвитку спору, знижувати рівень конфліктності між сторонами та сприяти досягненню домовленостей, орієнтованих на їх реальне та добровільне виконання [6].

Оскільки сімейні спори належать до найбільш поширених категорій цивільних справ, набуття та застосування медіативних навичок має суттєве практичне значення для правничої діяльності. Крім того, правовідносини, похідні від сімейних, за своєю природою є найбільш сумісними з медіаційною процедурою, оскільки володіють специфічними ознаками, що робить медіаційний підхід ефективним і доцільним для їх врегулювання.

Щоб ефективність медіації у врегулюванні сімейних спорів, доцільно розглянути її правове визначення та організаційні основи в Україні. Правові засади медіації визначені Законом України «Про медіацію», який набув чинності у грудні 2021 року [7]. Відповідно до статті 1 цього Закону, медіація є позасудовою, добровільною, конфіденційною та структурованою процедурою, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів. Медіатор, у свою чергу, визначається як спеціально підготовлена нейтральна, незалежна та неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію, сприяючи сторонам у досягненні взаємоприйнятного рішення.

Натомість стаття 4 Закону визначає основні принципи проведення медіації, які є ключовими для її ефективності. Зокрема, процедура здійснюється за взаємною згодою сторін та ґрунтується на принципах добровільності, конфіденційності, нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора, а також на самовизначенні та рівності прав сторін. Дотримання цих принципів забезпечує умови для конструктивного діалогу, зменшує рівень конфліктності та дозволяє сторонам самостійно формувати зміст угоди, що підвищує ймовірність її добровільного

виконання та сприяє сталості досягнутих домовленостей.

Маліннова Д.К. відзначає, що сімейна медіація є специфічним процесом врегулювання конфліктів, у якому нейтральна третя сторона (медіатор) спрямовує учасників на вироблення взаємоприйнятних рішень та підтримку співпраці. Науковиця підкреслює, що ефективність сімейної медіації обумовлена не лише технікою ведення переговорів, а й дотриманням базових принципів процедури, які відрізняють її від інших способів врегулювання спорів [8, с. 38]. З огляду на це, сімейна медіація виступає як механізм, здатний враховувати комплекс взаємопов'язаних соціальних, психологічних та емоційних факторів, що традиційно не охоплюються формальними правовими нормами.

Цю тезу логічно продовжує Л.Н. Бондаренко-Зелінська, яка наголошує на тому, що значна частина сімейних конфліктів перебуває поза межами прямого правового регулювання. У таких випадках медіатор орієнтується не на норми закону, а на моральні уявлення та ціннісні установки сторін щодо справедливості, добра та зла [9]. Це дозволяє враховувати індивідуальні потреби учасників спору та виробляти рішення, які мають реальну соціальну і психологічну адекватність. З цього логічно випливає, що сімейна медіація за своєю суттю є гнучкою процедурою, що здатна створювати стабільні та прийнятні для сторін результати, які часто є більш дієвими, ніж у разі звернення до суду.

Загалом медіація у сімейних спорах характеризується низкою специфічних рис, які відрізняють її від інших форм медіації та зумовлюють особливі вимоги до процедури й ролі медіатора.

Сімейні конфлікти мають низку специфічних характеристик, що впливають на вибір методів їх врегулювання та обґрунтовують доцільність застосування медіації. По-перше, такі конфлікти відзначаються високим рівнем емоційної напруженості. Вони зазвичай виникають на тлі тривалих міжособистісних протиріч, негативного емоційного ставлення сторін одна до одної та глибоких психологічних переживань, пов'язаних із розпадом сім'ї або іншими травматичними подіями. У цих умовах сторони прагнуть не лише досягти вигідного для себе результату, а й компенсувати пережиту образу або моральні втрати, що ускладнює можливість конструктивного діалогу. При цьому високий рівень емоційного накалу є однією з ключових особливостей сімейних конфліктів, оскільки він ускладнює прийняття обдуманих рішень щодо подальшого життя учасників [10].

По-друге, специфіка сімейних правовідносин обумовлює необхідність збереження тривалих взаємозалежних зв'язків між сторонами, особливо у випадках спільного виховання дітей. На відміну від багатьох інших категорій спорів, сімейні конфлікти рідко можуть бути повністю «закриті» після досягнення домовленостей, що вимагає від медіації орієнтації на довгострокову співпрацю та підтримку сталих комунікативних каналів між сторонами. У цьому контексті варто підкреслити, що сімейні конфлікти характеризуються багатостороннім залученням учасників, окрім основних сторін (подружжя, батьки та діти), до конфлікту часто долучаються інші члени сім'ї, що ускладнює перебіг процесу та вимагає від медіатора здатності координувати взаємодію між усіма учасниками [10].

По-третє, сторони сімейного спору зазвичай добре обізнані з особистими рисами, слабкостями та приватними аспектами життя одна одної, маючи доступ до конфіденційної інформації. Така обізнаність може ускладнювати процес медіації та створювати потенційні ризики зловживання інформацією, що підкреслює необхідність дотримання нейтральності й високого рівня професійної компетентності медіатора. Крім того, унікальність сімейних конфліктів визначається їхнім специфічним предметом – міжособистісними стосунками, включно з любов'ю, коханням та спорідненістю, а також правовими та моральними обов'язками, що випливають із функцій сім'ї (репродуктивної, виховної, господарсько-економічної, рекреаційної, комунікативної та регулятивної).

По-четверте, у сімейних спорах часто наявна матеріальна або економічна залеж-

ність однієї сторони від іншої, що порушує баланс сил і надає сильнішій стороні додаткові можливості для впливу. У таких умовах дотримання принципу добровільності та рівності участі стає особливо важливим, оскільки саме він забезпечує справедливість процесу та сприяє виробленню дійсно взаємоприйнятних рішень. При цьому форми протиборства у сімейних конфліктах, такі як докори, сварки, сімейні скандали або порушення комунікації, тісно пов'язані з наявним дисбалансом сил і безпосередньо впливають на вибір стратегії медіатора, підкреслюючи необхідність гнучкого та індивідуалізованого підходу до врегулювання спору.

По-п'яте, невід'ємним елементом сімейної медіації є врахування інтересів дітей, які не завжди збігаються з позиціями батьків. Орієнтація на найкращі інтереси дитини вимагає від медіатора уважності та здатності спрямувати сторони до рішень, що забезпечують не лише компроміс між дорослими, а й належний рівень захисту прав та благополуччя дітей [11, с. 77; 10].

Врахування цих особливостей дозволяє медіації виступати більш гнучким і адаптивним інструментом врегулювання, ніж звернення до суду, оскільки вона дає змогу своєчасно коригувати стратегію взаємодії сторін, враховувати непередбачувані обставини та спрямовувати процес на конструктивну комунікацію, що підвищує ймовірність сталого та прийнятного для всіх учасників результату.

Висновки

Проведене дослідження демонструє, що медіація у сімейних спорах є особливо ефективним механізмом врегулювання конфліктів, оскільки дозволяє враховувати емоційні, психологічні та соціальні чинники, які виходять за межі формального правового регулювання. У цьому контексті адвокати відіграють ключову роль, оскільки поєднують глибокі правові знання з професійними навичками аналізу ризиків і стратегій, що дозволяє їм не лише представляти інтереси клієнтів у судовому порядку, а й активно сприяти виробленню взаємоприйнятних рішень у медіації.

Залучення адвокатів до медіативних процедур створює новий професійний вимір правничої діяльності, оскільки вони здатні одночасно оцінювати юридичну складову спору та моделювати переговорний процес з урахуванням психологічних і соціальних аспектів конфлікту. Такий підхід особливо важливий у сімейних спорах, де високий рівень емоційної напруженості та асиметрія сил між сторонами можуть ускладнювати досягнення домовленостей. Крім того, інтеграція адвокатської діяльності з медіацією забезпечує гнучкий та адаптивний підхід до врегулювання спорів, дозволяючи коригувати стратегію взаємодії сторін у ході процесу, своєчасно реагувати на непередбачувані обставини та спрямовувати комунікацію у конструктивне русло.

Перспективи подальших досліджень у цій сфері полягають у розробці спеціалізованих методик для адвокатів щодо ведення медіації у різних типах сімейних конфліктів, аналізі ефективності медіаційних процедур за категоріями спорів, а також порівнянні національного та міжнародного досвіду для оптимізації практик та підвищення соціальної та правової адекватності вирішення сімейних спорів.

Література

1. Gagos T. Settling a dispute: toward a legal anthropology of late antique Egypt. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1994. 168 p.

2. Moore Ch. W. The mediation process. Practical strategies for resolving conflicts, 3rd edition. San Francisco: Jossey-Bass, 2003. 599 p.

3. Графський В. Медіація для адвоката: від стратегії до майстерності. LIGA.net: блог. URL:https://blog.liga.net/public/user/vhrafskyi/article/58569

4. Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у 2023 році. Верховний Суд України. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/ media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/Analiz_KCS_2023.pdf

5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

6. Юристу бути медіатором потрібно – корисно і доцільно. Український

центр медіації та переговорів. URL: https://ukrmediation.com.ua/ua/korysna-informatsiia/statti/1596-yurystu-buty-mediatorom-potribno-korysno-dotsilno

7. Про медіацію: Закон України від 16.12.2021 № 1916-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1916-20

8. Маліннікова Д. К. Сімейна медіація як ефективний метод вирішення спорів в умовах воєнного стану в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Т. 35 (74). № 1. С. 36–40.

9. Бондаренко – Зелінська Н.Л. Окремі аспекти альтернативного вирішення спорів при врегулюванні сімейних конфліктів. *Приватне право і підприємництво*.2016.№15.URL:https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=elsZejsAAAAJ&citation_for_view=elsZejsAAAAJ:qjMakFHDy7sC

10. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський [та ін.]; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса: Екологія, 2019. 456 с.

11. Адвокат та медіація : практичний посібник. Нац. асоц. адвокатів України ; ред. кол.: Г. Гаро, А. Зернова та ін. Х: Фактор-медіа, 2022. 112 с.

FAMILY DISPUTES AND MEDIATION: A SCIENTIFIC AND PRACTICAL APPROACH TO INTEGRATING LEGAL PRACTICE INTO EXTRAJUDICIAL PROCEDURES

In the contemporary context of the development of Ukraine's legal system, mediation is becoming an important tool for alternative dispute resolution, significantly reducing the burden on the judicial system and enhancing the efficiency of conflict resolution. Mediation is particularly relevant in family disputes, which are characterized by a high level of emotional tension, asymmetry of power between the parties, the need to consider the interests of children, and the multi-party involvement of family members. The advantages of mediation lie in its ability to provide a flexible, voluntary, and confidential process aimed at reaching mutually acceptable solutions that consider not only legal aspects but also the psychological, social, and moral factors of the conflict.

The relevance of this study is determined both by the significant burden on courts and the need to develop dispute resolution mechanisms capable of ensuring a stable and constructive outcome without formal judicial intervention. Statistical data indicate that family disputes occupy a leading position in the structure of civil proceedings in Ukraine, and the duration of their consideration often exceeds reasonable limits, negatively affecting the realization of the rights and interests of the parties, especially children. In this context, mediation serves as an effective means of prompt and flexible conflict resolution, taking into account the specific nature of family legal relationships.

Particular attention is paid to the role of lawyers in the mediation process. They not only represent the interests of clients in court proceedings but also actively contribute to the development of mutually acceptable solutions by analyzing the conflict situation, modeling the negotiation process, and predicting possible scenarios for dispute development.

Thus, mediation in family disputes serves as an effective mechanism for conflict resolution, capable of taking into account emotional, psychological, and social factors that go beyond formal legal regulation. Prospects for further research include the development of specialized methodologies for lawyers, the analysis of the effectiveness of mediation procedures in different categories of family disputes, and the comparison of national and international experience to optimize practices and enhance the social and legal adequacy of family conflict resolution.

Keywords: mediation, family law, legal practice, alternative dispute resolution.